

POMEN SUBJEKTOV JAVNEGA INTERESA ZA POVEČANJE DRUŽBENE ODGOVORNOSTI

DUŠAN JOVANOVIČ, BORUT BRATINA

Univerza v Mariboru, Ekonomsko poslovna fakulteta, Maribor, Slovenija
dusan.jovanovic@um.si, borut.bratina@um.si

Sinopsis Zakon o revidiranju in zadnja novela ZGD-1K sta vnesla novo definicijo subjektov javnega interesa (SJI) v slovenski pravni prostor. Ta pojem zavzema vse javne delniške družbe in gospodarske družbe iz finančnega področja (banke in zavarovalnice), za katere veljajo bolj stroga pravila računovodskega poročanja in delovanja. Slovenija je evropsko definicijo SJI razširila še na vse gospodarske družbe, v katerih ima država ali lokalna skupnost večinski delež glasovalnih pravic. Že od novele ZGD-1J, morajo SJI v poslovnem poročilu priložiti posebno izjavo o nefinančnem poslovanju, ki vsebuje pomembne podatke o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter v zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju z obrazložitvami izvajanih politik na tem področju. Epidemija COVID-19 nam je pokazala, da smo ranljivi in kako pomembna je socialna in pravna država ter ustrezen odnos do narave. Zato poslovanje gospodarskih subjektov v in po epidemiji zahteva ponoven premislek o vzdržnem poslovnem modelu, kjer ni na prvem mestu zgolj lukrativni namen družb ustvarjati dobiček na trgu, ampak tudi ustrezen odnos do naravnega in predvsem družbenega okolja. Pričakovati je, da bodo nefinančna poročila razširjena na SJI, predvsem družbe, katerih glasovalne pravice so v državni in lokalni lasti in od njih se pričakuje poslovanje, ki bi upoštevalo ustrezen odnos do naravnega in družbenega okolja. Tako avtorja v prispevku podajata tudi nekatere predloge in primere dobrih praks, za povečanje družbene odgovornosti SJI in s tem zmanjševanje revščine.

Ključne besede:
subjekt javnega
interesa (SJI),
nefinančno
poročanje,
poročilo o
nefinančnem
poročanju,
poslovno poročilo,
trajnostno
poročanje,
družbena
odgovornost

IMPORTANCE OF PUBLIC INTEREST ENTITIES FOR INCREASING SOCIAL RESPONSIBILITY

DUŠAN JOVANOVIČ, BORUT BRATINA

University of Maribor, Faculty of Economics and Business, Maribor, Slovenia
dusan.jovanovic@um.si, borut.bratina@um.si

Abstract The Auditing Act and the latest amendment to the ZGD-1K introduced a new definition of public-interest entities (PIE) in Slovenian legislation. This term encompasses all public limited companies and financial companies (banks and insurance companies) that are subject to stricter financial reporting and operating rules. Slovenia has extended the European definition of PIE to all companies in which the state or local community has a majority share of voting rights. Since the amendment to ZGD-1J, PIEs must attach a special statement on non-financial operations in the business report, which contains important information on environmental, social and personnel issues, respect for human rights and in matters related to the fight against corruption and bribery with explanations of the implemented policies in this area. The COVID-19 epidemic has shown us how vulnerable we are and the importance of the social and legal state as well as a proper attitude towards nature. Therefore, the operation of economic entities during and after the epidemic requires a rethinking of a sustainable business model, where not only the lucrative intention of companies to make a profit in the market comes first, but also an appropriate attitude towards the natural and particularly social environment. It is expected that non-financial reports will be extended to PIEs, especially companies with voting rights in state and local ownership. In their operation, they are expected to consider an appropriate attitude towards the natural and social environment. Therefore, the authors also present some suggestions and examples of good practice to increase the social responsibility of PIEs and thus reduce poverty.

Keywords:

public interest entity (SJI), non-financial reporting, non-financial reporting report, business report, sustainability reporting, corporate social responsibility

1 Uvod

V skladu s 54. členom Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1¹) morajo družbe in podjetniki voditi poslovne knjige in jih enkrat letno zaključiti skladni z zakonom in slovenskimi računovodskimi standardi ali mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Poslovno leto se lahko razlikuje od koledarskega leta. Na podlagi zaključenih poslovnih knjig je treba, za vsako poslovno leto v treh mesecih po koncu tega poslovnega leta, sestaviti letno poročilo. Načeloma letno poročilo, v odvisnosti od velikosti družbe sestoji, iz računovodskih izkazov (bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkazov denarnih tokov in gibanja kapitala ter izkazov drugega vseobsegajočega donosa in prilog s pojasnili k izkazom) in poslovnega poročila.

Glede na 61. člen ZGD-1 morajo gospodarske družbe sestaviti letno poročilo jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti družbe, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida. Pri tem ZGD-1 natančno opredeljuje navedbe in pojasnila glede na velikost poslovnih subjektov v računovodskem poročilu, v 70. členu ZGD-1 pa še posamezne potrebne elemente poslovnega poročila. Pri tem poročanje v poslovnem poročilu temelji na uravnoteženi in celoviti analizi razvoja in izidov poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja, ki vsebuje ključne računovodske, finančne in druge kazalce, kazalnike in druge pokazatelje, vključno z informacijami, povezanimi z varstvom okolja in delavci, pričakovanem razvoju družbe, cilji in ukrepi upravljanja finančnih tveganj družbe ter izpostavljenost družbe cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnim tokom. Družbe zavezane reviziji morajo vključiti v svoje poslovno poročilo tudi izjavo o upravljanju družbe (t.i. Corporate Governance Statement), ki zajema tudi opis glavnih značilnosti sistemov notranjih kontrol in upravljanja tveganj v družbi, v povezavi s postopkom računovodskega poročanja, opis politike raznolikosti, ki se izvaja v zvezi z zastopanostjo v organih vodenja ali nadzora družbe z vidika spola in drugih vidikov.

Dodatne zahteve pa veljajo še za subjekte javnega interesa (SJI, več o tem v nadaljevanju), katerih povprečno število zaposlenih v poslovnem letu je na bilančni presečni dan večje od 500, ki morajo v skladu s 70.c členom ZGD-1 vključiti v svoje poslovno poročilo tudi izjavo o nefinančnem poslovanju, ki, kolikor je potrebno za

¹ Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C in 18/21).

razumevanje razvoja, uspešnosti in položaja družbe ter učinka njenih dejavnosti, vsebuje vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter v zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju, vključno z glavnimi tveganji v zvezi z navedenimi zadevami, ki so povezana z dejavnostmi družbe, z njenimi poslovnimi odnosi, proizvodi ali storitvami, kadar je to ustrezno in sorazmerno, ki bi lahko povzročili resne škodljive učinke na teh področjih, ter načini, kako družba upravlja ta tveganja in ključnimi nefinančnimi kazalniki uspešnosti, pomembnimi za posamezne dejavnosti. (Kunšek, 2021)

Na ta način se nadaljuje razvoj korporativnega upravljanja in njegova regulacija, ki se v zadnjem obdobju preveša v »gibanje« trajnostnega poročanja, ki je vsebolj prisotno v globalnem gospodarskem okolju in katerega namen je tudi (socialno) odgovorno delovanje gospodarskih družb. Tako je namen avtorjev prikazati pomen razširjene definicije SJI, vpliv te na družbeno odgovorno poslovanje družb in podati nekatere predloge za izboljšanje korporativnega upravljanja in družbene odgovornosti družb, z uporabo novih korporacijskih inštitutov, v smislu trajnostnega poročanja.

2 Subjekti javnega interesa (SJI)

Konec leta 2018 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o revidiranju² (ZRev-2A),³ ki je v slovenski pravni red prenesel določila Direktive 2014/56/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. aprila 2014 o spremembi Direktive 2006/43/ES o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze (v nadaljevanju: Revizijska direktiva).⁴ ZRev-2A ureja tudi izvajanje Uredbe EU št. 537/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o posebnih zahtevah v zvezi z obvezno revizijo subjektov javnega interesa⁵ in razveljavitvi Sklepa Komisije 2005/909/ES (v nadaljevanju: Uredba EU o reviziji SJI, skrajšano Uredba).⁶

² Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 65/08, 63/13 – ZS-K, 84/18 in 115/21).

³ Ur. l. RS, št. 84/18.

⁴ UL L 158/196 z dne 27. 5. 2014.

⁵ Subjekti javnega interesa (v nadaljevanju: SJI).

⁶ UL L 158/77 z dne 27. 5. 2014.

Pravni okvir upravljanja, (poslo)vodenja in nadziranja gospodarskih družb sicer ureja ZGD-1, zanj pa se je, kot za pomemben sistemski zakon, upravičeno uveljavilo tudi poimenovanje gospodarska ustava.⁷ Vanj je z določenimi statusnimi opredelitvami posegel tudi ZRev-2A, ki ureja revidiranje, strokovna področja, povezana z revidiranjem, nadzor nad revidiranjem in ocenjevanjem vrednosti ter delovanje Slovenskega inštituta za revizijo in Agencije za javni nadzor nad revidiranjem. Z novelo ZRev-2A se je v slovenski pravni red implementirala Revizijska direktiva EU in hkrati uredilo tudi izvajanje Uredbe o reviziji SJI, ki se sicer lahko neposredno uporablja v vseh državah članicah EU. Prav nova definicija SJI (subjektov javnega interesa), ki jo omogoča 13. točka 2. člena Revizijske direktive, v 44. točki 3. člena ZRev-2A pomembno širi uporabo posebne Uredbe EU o reviziji SJI.

V skladu s 13. točko 2. člena Revizijske direktive so tako SJI:

- a) subjekti, ki jih ureja zakonodaja države članice in ki lahko trgujejo z vrednostnimi papirji na reguliranem trgu katere koli države članice (to so torej javne delniške družbe);
- b) kreditne institucije (to so banke in hranilnice);
- c) zavarovalnice;
- d) subjekti, ki jih države članice imenujejo za subjekte javnega interesa, na primer podjetja, ki imajo zaradi svoje narave poslovanja, velikosti ali števila zaposlenih velik javni pomen.

ZGD-1 v poglavju Poslovne knjige in letno poročilo v šesti alineji 4. odstavka 53. člena definira subjekt javnega interesa kot družbo, s katere vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, ali kreditno institucijo, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja bančništvo, ali zavarovalnico, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja zavarovalništvo. Ta definicija ustreza točkam a, b in c iz Revizijske direktive. Možnost iz točke d pa je zakonodajalec uporabil v noveli ZRev-2A ter tako na novo in razširjeno definiral pojem SJI kot »družba, s katere vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, kreditna institucija, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja bančništvo, zavarovalnica in pokojninska družba, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja bančništvo, zavarovalnica in pokojninska družba, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja zavarovalništvo« (do tu je definicija skoraj enaka kot v ZGD-1).

⁷ Tako ga poimenuje Kocbek v (Kocbek, 2014).

Subjekt javnega interesa je »tudi družba, zavezana k obvezni reviziji,⁸ v kateri imajo država ali občine, skupaj ali samostojno, neposredno ali posredno, večinski lastniški delež. Subjekt javnega interesa je lahko tudi druga pravna oseba, zavezana k obvezni reviziji, če je tako določeno z drugim zakonom.«

Iz odgovora Ministrstva za finance RS Združenju nadzornikov Slovenije (v nadaljevanju: ZNS)⁹ jasno izhaja, da je zakonodajalec zavestno razširil definicijo SJI na podjetja v državni in občinski lasti. Ministrstvo za finance RS v svojem odgovoru poudarja, da so z uveljavitvijo ZRev-2A kot SJI prepoznane nove družbe, ki bodo morale upoštevati posebna pravila o računovodenju, vodenju poslovnih knjig, pripravi letnega poročila in oblikovanju revizijske komisije. 104. člen ZRev-2A določa prilagoditveno obdobje, in sicer so družbe, ki so po novem opredeljene kot SJI, to postale s 1. januarjem 2020.

Na podlagi informacij Agencije za javni nadzor nad revidiranjem je bilo konec leta 2018 v Sloveniji 68 gospodarskih družb, ki se uvrščajo med SJI, zaradi nove definicije SJI pa se je njihovo število povečalo na informativno število 175 družb (nazadnje posodobljeno 31.12.2021)¹⁰; kar pomeni, da gre torej za skoraj trikratno povečanje. Natančen seznam SJI četrtletno na svojih spletnih straneh sicer informativno objavlja Agencija. Predvsem za srednje družbe v večinski (so)lasti občin status SJI pomeni, da morajo izpolnjevati vse stroge zahteve iz Uredbe EU o reviziji SJI. Težava je že sam postopek izbire ustreznega revizorja in oblikovanje ustrezne revizijske komisije, saj so sestave nadzornih svetov občinskih podjetij v glavnem take, da zelo težko zadostijo kriterijem Uredbe glede neodvisnosti in strokovni usposobljenosti članov revizijske komisije, ki je za SJI obvezna. Verjetno je želja zakonodajalca (beri politike) po dodatnem strogem nadzoru poslovanja občinskih podjetij prevladala nad strokovnimi kriteriji, kakšen nadzor občinskih podjetij je vsebinsko in cenovno smiseln in primeren.¹¹

⁸ K obvezni reviziji so na splošno, po 57. členu ZGD-1, zavezane velike in srednje kapitalske družbe ter dvojne družbe. Osmi odstavek 55. člena ZGD-1 pa še posebej določa, da so v vsakem primeru za namene uporabe poglavja ZGD-1 o poslovnih knjigah in letnem poročilu velike družbe (ki so vedno zavezane k obvezni reviziji) vse družbe, ki so subjekt javnega interesa, borza vrednostnih papirjev in družbe, ki morajo po 56. členu ZGD-1 pripraviti konsolidirano letno poročilo.

⁹ Odgovor št. IPP 007-305/2016/ z dne 8. 3. 2019 Ministrstva za finance RS, ki ga je podpisal državni sekretar Metod Dragonja.

¹⁰ Dostopno na: <http://www.anr.si/registri/subjekti-javnega-interesa/>.

¹¹ Omeniti velja tudi strokovno ubeseditve različnih kriterijev za opredelitev SJI, pri čemer je bil izvirni namen opredelitev v Revizijski direktivi vključitev subjektov, ki imajo »velik javni pomen« za državo članico in gospodarstvo in ne subjektov, v katerih je prisoten »javni« kapital oziroma se mešata javni in zasebni kapital. Dikcija sprememb glede SJI v ZRev-2A je sicer skladna s »pooblastilom« Revizijske direktive (točka d v 13. točki 2. člena) v smislu

V letu 2021 pa je sprejem novele ZGD-1K¹² dejansko dodal nekatere dopolnitve definicije in prispeval k nekaterim omilitvam za SJI, v povezavi s trdimi zakonskimi zahtevami, kar pomeni, da so bile za nekatere družbe, ki sodijo pod okrilje definicije SJI (predvsem družbe z večinskim lastništvom glasovalnih pravic v rokah države ali lokalne skupnosti), podane določene izjeme. Tako je v 8. odstavku 55. člena ZGD-1 določeno, da je v vsakem primeru za namene ZGD-1 velika družba:

- subjekt javnega interesa, če gre za družbo, s katere vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, kreditna institucija, kot jo opredeljuje zakon, ki ureja bančništvo, ter zavarovalnica in pokojninska družba, kot ju opredeljuje zakon, ki ureja zavarovalništvo;
- subjekt javnega interesa, če gre za družbo, ki je zavezana k reviziji na podlagi prvega odstavka 57. člena ZGD-1, ker izpolnjuje merila za srednje ali velike družbe iz četrtega do šestega odstavka 57. člena in v kateri imajo država ali občine, skupaj ali samostojno, neposredno ali posredno, večinski lastniški delež,
- borza vrednostnih papirjev;
- družba, ki mora po 56. členu ZGD-1 pripraviti konsolidirano letno poročilo.

Dodatno pa je novela ZGD-1K opredelila, da ni potrebno oblikovati revizijskih komisij v določenih primerih, kar odstopa od osnovne določbe 1. odstavka 514. a. člena ZGD-1, da v družbi, ki je SJI, mora nadzorni svet imenovati revizijsko komisijo. Tako revizijske komisije ni treba imenovati v SJI po 514. a. členu ZGD-1, ki izpolnjuje merila za srednje družbe iz 4. odstavka 55. člena ZGD-1 in je odvisna družba ali je odvisna družba, povezana s pogodbo o obvladovanju v skladu s 530. členom ZGD-1, v kateri naloge revizijske komisije opravlja revizijska komisija obvladujoče družbe. Na ta način je ZGD-1K prispeval olajšavo družbam v pretežni državni ali lokalni lasti poslovnih deležev glede oblikovanja in sestave revizijskih komisij, ne pa tudi na drugih področjih, ki jih nalaga ZGD-1 za SJI.

samoregulative države članice, vendar ostaja dvom o doseganju osnovnega cilja Revizijske direktive (točke a, b in c v 13. točki 2. člena) glede SJI s potencialno ekstenzivno rešitvijo v ZRev-2A. Navedena rešitev bo zagotovo prinesla več težav kot zelenih (političnih) omejitev.

¹² Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1K), Uradni list RS, št. 18/21.

Kljub dejstvu, da razširitev in opredelitev SJI po ZRev-2A predstavlja določene težave pri poslovanju in definiranju statusnih značilnosti nekaterih družb¹³, pa iz vidika korporativnega upravljanja, sporočilnosti in odnosa do naravnega okolja in družbene odgovornosti, lahko predstavlja tovrstno definiranje SJI tudi pozitivni premik k transparentnemu in trajnostnemu razvoju, saj »širitev« SJI za slovensko korporativno okolje lahko predstavlja tudi izziv in prednost pri uvajanju odgovorne korporacijske prakse in vpliva na širše družbeno okolje preko t.i. trajnostnega poročanja. Če pri tem dodamo pomen družb v državni lasti, se namen delovanja pomembno razlikuje od družb v zasebni lasti, saj le-ta ni zgolj doseganje dobička na trgu, temveč naj bi delovanje imelo druge pomembne družbene učinke, od katerih naj bi imelo korist celotno gospodarstvo (Štublar, 2015). Ti pa naj bi bili predvsem ekološki, socialni, politični in etični. Tem različnostim v ciljih pa bi morala slediti zakonodaja in korporativno upravljanje, k temu pa naj bi pomembno prispevalo trajnostno poročanje.

3 Trajnostno (korporativno) poročanje

V svetu obstaja veliko definicij trajnostnega razvoja. Najpogostejše citirana definicija trajnostnega razvoja je: »Zadovoljiti trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij«, ki jo je Svetovna komisija za okolje in razvoj (WCED, 1987) zapisala v svojem poročilu že leta 1987 ter spada med starejše definicije. Trajnostno poročanje pa predstavlja poročanje zunanjim deležnikom, kjer podjetja poročajo o gospodarskih, okoljskih in družbenih vplivih. Tudi deležniki želijo poznati celostno podobo delovanja podjetja, ne zanimajo jih le finančne informacije, ampak vedno bolj tudi nefinančne informacije (Fink Babič in Biloslavo, 2012). Tem pojmom in definicijam pa v zadnjem obdobju sledi tudi zakonodajni pristop, ki je še vedno v razvoju.¹⁴

¹³ Podrobneje o ostalih težavah nove definicije SJI in pravnih posledicah na družbe, ki jih to zajema v (Bratina in Jovanovič, 2019)

¹⁴ Tako kot se je korporativno upravljanje pričelo razvijati najprej na nivoju avtonomnega urejanja v samih gospodarskih družbah in kasneje preko zapisa dobrih praks v kodekse korporativnega upravljanja s sprejetim načelom »Comply or explain« (Cadburjev kodeks iz 1992), nato pa se je v zakonodaji pojavilo obvezno poročanje s Poročilom o korporativnem upravljanju za gospodarske družbe t.i. javne delniške družbe, se sedaj na nivoju trajnostnega poročanja preko zakonodaje EU in umestitve v nacionalne sisteme vnaša sistem poročanja o nefinančnih podatkih, kjer se še vedno uporabljajo avtonomni standardi, razviti na tej podlagi. Z umestitvijo poročanja za SJI se tako prenaša obligatornost spoštovanja določenih standardov, ki izboljšujejo in zavezujejo k družbeno odgovornemu delovanju podjetij. Dodatno pa se tudi, npr. v Kodeks korporativnega upravljanja javnih delniških družb (2021) vnašajo npr. spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (zaradi sprejetega Nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu v letu 2018), pa trajnostno poslovanje in obstoj Politike trajnostnega poslovanja, ki naj bi vsebovala družbeni, okoljski in upravljalški vidik poslovanja družbe.

Zakonodaja EU od nekaterih velikih družb zahteva, da razkrijejo informacije o načinu delovanja in obvladovanju družbenih in okoljskih izzivov. To vlagateljem, organizacijam civilne družbe, potrošnikom, oblikovalcem politik in drugim deležnikom pomaga pri ocenjevanju nefinančne uspešnosti velikih družb in spodbuja te družbe, da razvijejo odgovoren pristop k poslovanju.

Direktiva 2014/95/EU¹⁵ – imenovana tudi Direktiva o nefinančnem poročanju (NFRD) – določa pravila o razkritju nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti s strani nekaterih velikih podjetij. Ta direktiva spreminja tudi računovodsko Direktivo 2013/34/EU. Navedeno NFRD je upoštevala že novela ZGD-1I¹⁶ in ZGD-1J¹⁷, pri umeščanju določil pod prenovljeni 70.c člen ZGD-1.

Pravila poročanja, ki jih je uvedla NFRD, so postala pomembna načela, da nekatera velika podjetja letno poročajo o trajnostnih podatkih. To uvede „perspektivo dvojne pomembnosti“, kar pomeni, da morajo podjetja poročati o tem, kako vprašanja trajnosti vplivajo na njihovo poslovanje in na njihov lastni vpliv na ljudi in okolje.

Navkljub temu se Evropska komisija vse bolj zaveda, da je potrebno pri zasledovanju ekonomskih ciljev slediti tudi načelom družbene odgovornosti (Corporate Social Responsibility). Pri tem ravno nefinančno poročilo postaja vse bolj pomemben »izkaz« uspešnosti podjetja, ki ne stremi le k finančni uspešnosti, temveč tudi uspešnosti podjetja pri varovanju okolja, skrbi za zaposlene in za družbo. Kot se navaja v NFRD naj bi pomenilo razkritje nefinančnih informacij nujen korak k prehodu na trajnostno gospodarstvo, ki povezuje dolgoročno donosnost s socialno pravičnostjo in varstvom okolja. Pri tem se Evropska komisija zavzema in predlaga, da bi nefinančno poročilo postalo ključna informacija o vpetosti podjetja v trajnostni razvoj, o viziji in strategiji, kot tudi o njegovi odpornosti in zmožnosti prepoznavanja oz. odzivanja na okoljska in družbena tveganja. V tem kontekstu je Evropska komisija sprejela še predlog Direktive o trajnostnem korporativnem poročanju (Corporate Sustainability Reporting Directive, v nadaljevanju CSRD), ki bi spremenila obstoječe zahteve glede poročanja. S tem bi se pomembno dopolnilo pravno okolje in podlage za kvalitetno trajnostno poročanje.

¹⁵ Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. UL L 330/1 z dne 15.11.2014.

¹⁶ Uradni list RS, št. 55/15.

¹⁷ Uradni list RS, št. 15/17.

Poslovno poročilo bi tako zajemalo informacije o politikah podjetja o zagotavljanju trajnosti poslovanja, vplivov na strategijo delovanja podjetja in pozitivnih vplivih na okolje. Prav tako pa naj bi se zmanjšala sistemska tveganja za gospodarstvo tudi v smeri dodeljevanja finančnega kapitala podjetjem in dejavnostim, ki obravnavajo socialne, zdravstvene in okoljske probleme. Poleg tega naj bi podjetja postala odgovornejša za svoje vplive na ljudi in okolje, s čimer se bi okrepilo zaupanje med njimi in družbo. (Kunšek, 2021, op. cit).

S CSRD bi se tako razširil nabor poslovnih subjektov, ki so zavezani objaviti nefinančne informacije. Poročanje o trajnosti naj bi bilo sprva zavezujoče za velika podjetja¹⁸ (predvidoma v letu 2023), od 1. januarja 2026 pa tudi za mala in srednja podjetja.¹⁹ Glede na to, da naj bi Direktiva natančno določila tudi obveznosti poročanja, pa se bo oblikoval na ravni EU enoten standard trajnostnega poročanja.²⁰ Trajnostno poročilo bo sestavni del poslovnega poročila, poslovno poročilo pa bo moralo biti objavljeno v enotni elektronski obliki in strojno berljivem formatu. (Oryszczuk, Mertenskötter, Sijmons in Brand, 2021).

Direktiva naj bi prinesla tudi nove zahteve revizorjem, ki bodo revidirali informacije o trajnosti v trajnostnem poročilu ter podali zagotovila v zvezi s trajnostnim poročanjem. Pri čemer se lahko že danes pri revidiranju letnega poročila v elektronski obliki naslonijo na določila Stališča 19 – Revidiranje pravilnosti računovodskih izkazov v elektronski obliki, ki se pretežno uporablja za revidiranje letnih poročil subjektov javnega interesa s katerimi vrednotnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev. (Kunšek, 2021, op. cit).

¹⁸ Trenutno naj bi to zajemalo približno 11.000 družb – želja pa je zajeti tudi kotirajoče SMEs, razen mikro družb, saj so informacije na trajnostnem področju pomembne za investitorje na organiziranih trgih. Dostopno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_1806.

¹⁹ Posvetovanja, ki jih je izvedla Komisija, so pokazala, da so številne zainteresirane strani naklonjene razširitvi zahtev za poročanje na dodatne kategorije podjetij. Zato predlog vsebuje razširitev obsega teh zahtev za vključitev vseh velikih podjetij, ne glede na to, ali so na borzi ali ne in brez prejšnjega praga 500 zaposlenih. Ta sprememba bi pomenila, da so vsa velika podjetja javno odgovorna za svoj vpliv na ljudi in okolje. Odgovarja tudi na zahteve od vlagateljev za informacije o trajnosti takih podjetij. Ibid.

²⁰ Za razvoj standardov bo odgovorna Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje (EFRAG), ki je zasebno združenje, ustanovljeno leta 2001 s spodbudo Komisije, da služi javnemu interesu. Večino financira EU, EFRAG se opira na model javno-zasebnega partnerstva in njegova vloga je bila svetovati Komisiji pri sprejetju mednarodnih standardov računovodskega poročanja v zakonodajo EU.

3.1 Pomen trajnostnega poročanja

Trajnostno poročanje podjetjem torej omogoča, da razmislijo o svojih vplivih na okolje in družbo. Prav tako jim omogoča, da se lahko dobro pripravijo na različna tveganja in priložnosti, s katerimi se soočajo. V trajnostnih poročilih podjetja poročajo o ekonomskih, okoljskih in socialnih vplivih, s katerimi se soočajo pri vsakodnevem opravljanju svojih dejavnosti. Poročilo predstavlja vrednote podjetja, njegovo organizacijsko strukturo ter prikazuje povezave med njeno strategijo in zavezanostjo trajnemu svetovnemu gospodarstvu.

Podjetjem, ki pripravljajo trajnostna poročila lahko poročilo pomaga pri merjenju, razumevanju in sporočanju njihovih gospodarskih, družbenih, okoljskih in poslovnih rezultatov ter postavljanju njihovih ciljev in učinkovitejšemu upravljanju. Poročilo je ključnega pomena za sporočanje trajnostnih učinkov in vplivov, ki so lahko pozitivni ali negativni. Podjetja ne poročajo o svoji uspešnosti samo z raznimi računovodskimi kazalci in kazalniki (Brandšteter, 2020) ampak uporabljajo tudi nefinančne kazalce in kazalnike. Nefinančni kazalci in kazalniki predstavljajo nefinančno poročanje oz. trajnostno poročanje. Trajnostno poročanje podaja informacije o ekonomskih, družbenih, okoljskih in upravljavskih učinkih ter rezultatih. Podjetja s poročanjem o svojem trajnostnem delovanju omogočajo deležnikom, da dobijo zadostne informacije o družbeno odgovornem ravnanju podjetja. Poročila zajemajo informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter o zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju.

Za podjetje je velikega pomena, da se ukvarja tudi z nefinančnim vidikom poslovanja, ker se svet spreminja in srečuje s številnimi okoljskimi in družbenimi izzivi. Pomembno je, da podjetja sprejmejo izzive in se jih proaktivno lotevajo. Okolje nas opozarja in daje signale, da je potrebno narediti spremembe, na katere lahko močno vplivajo podjetja. Da pa podjetja lahko tako ravnajo, morajo prepoznati pozitivne in negativne vplive na okolje, družbo in gospodarstvo. Te vplive je potrebno ustrezno spremljati npr. preko trajnostnega poročanja. Preživetje podjetja na dolgi rok in imeti konkurenčno prednost, večji ugled ter zaupanje v družbi, pozitivno prispeva k trajnostnemu razvoju. (Viršek, 2018).

Na svetu obstaja več različnih standardov in okvirjev za trajnostno poročanje, ki so mednarodno priznani, samostojni pa se pripravljajo tudi na nivoju EU (supra). Podjetja najpogosteje za poročanje o trajnostnem razvoju uporabljajo standarde GRI - Standardi poročanja o trajnostnem razvoju (GRI Standards, 2021).²¹ GRI pomagajo podjetjem, vladam in drugim organizacijam razumeti in sporočiti vplive poslovanja na ključna vprašanja o trajnosti. Od 250 največjih korporacij na svetu jih kar 92 % poroča o svojem trajnostnem delovanju, 74 % pa jih uporablja GRI standarde.²²

4 Družbena odgovornost – motor trajnostne ekonomije

Družbena odgovornost podjetij, imenovana tudi korporativna zavest, korporativno državljanstvo ali odgovorno poslovanje, pa je oblika samoregulacije podjetja, ki je integrirana v poslovni model.²³ Politika družbene odgovornosti podjetij deluje kot samoregulativni mehanizem, s katerim podjetje spremlja in zagotavlja aktivno skladnost z duhom zakona, etičnimi standardi in nacionalnimi ali mednarodnimi normami. Pri nekaterih modelih izvajanje družbene odgovornosti podjetij v samem podjetju presega skladnost in vključuje "dejanja, za katera se zdi, da spodbujajo neko družbeno dobro, ki presega interese podjetja in tisto, kar zahteva zakon." Cilj družbene odgovornosti podjetij je prevzeti odgovornost za korporativna dejanja in spodbuditi pozitiven vpliv na okolje in deležnike, vključno s potrošniki, zaposlenimi, vlagatelji, skupnostmi in drugimi.²⁴

²¹ GRI (Global Reporting Initiative) je neodvisna mednarodna organizacija, ki se je razvila leta 1997 v Bostonu, z namenom posredovati smernice za poročanje o družbeni odgovornosti podjetij. Glavni cilj organizacije GRI je pomagati organizacijam, da zainteresirano javnost na pregleden način obveščajo o svojih aktivnostih in dosežkih na področju trajnostnega razvoja. Standarde GRI v grobem delimo na dve skupini. Prva skupina so trije univerzalni standardi, ki so namenjeni vsem vrstam podjetij in institucij. Druga skupina so tako imenovani tematski standardi, kot so ekonomski (serija standardov 200), okoljski (serija standardov 300) in socialni (serija standardov 400).

²² Tako (Rezec, 2021).

²³ ISO (The International Organization for Standardization), opisuje družbeno odgovornost kot: »...a balanced approach for organizations to address economic, social and environmental issues in a way that aims to benefit people, communities and society.« International Organization for Standardization strategic advisory group on corporate social responsibility, preliminary working definition of organizational social responsibility, ISO/TMB AGCSR N4, 2002.

²⁴ Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Corporate_social_responsibility (4.9.2015).

Družbena odgovornost pa se neposredno povezuje s korporativnim upravljanjem. Pri korporativnem upravljanju torej ne gre le za izpolnjevanje zahtev in postopkov, temveč za namen organizacije, ki poganja njeno kulturo. Zadeva predvsem poslovne interakcije v okviru njegovega operativnega konteksta, to je vloge v družbi.²⁵

Tovrstna definicija družbene odgovornosti predstavlja vse njene prednosti in slabosti. Med slednje sodi predvsem pomanjkanje obligatornosti in odgovornosti družb in oseb znotraj korporacij za neupoštevane le-te. Zato želimo v tem prispevku predstaviti trenutni zakonski okvir in razvoj preko trajnostnega poročanja, z vključitvijo elementov družbene odgovornosti. Hkrati bomo skušali predstaviti ideje in smernice za zakonsko umestitev in s tem izvesti tudi prehod iz prostovoljnosti uporabe modela trajnostnega poročanja v obvezno uporabo, to pa povezati z adekvatno odgovornostjo pristojnih oseb v korporaciji, preko odgovornega modela korporativnega upravljanja (prenos iz poslovnega v etični model družbene odgovornosti²⁶).

Pristop k urejanju koncepta trajnostnega poročanja in družbene odgovornosti v Republiki Sloveniji (in tudi v veliki večini držav po svetu) v osnovi temelji na principu prostovoljnosti (razen za SJI), ki jo v določeni meri predpisujejo tudi nekatera pravna pravila. Ker je ta koncept, kot odgovornost do zaposlenih, okolja, narave, tudi kupcev in dobaviteljev dobil zagon s pojavom gospodarske krize (tudi COVID-19), se je v zadnjem času pristopilo tudi aktivneje k poizkusom normiranja tega vprašanja na svetovnem (tudi evropskem in posledično slovenskem) nivoju. Predvsem pa ostaja nepopisan list celotna uporaba avtonomnih pravil in dobre prakse, ki bi jo lahko posamezne države (tudi Republika Slovenija) poosebile in naredile preboj na tem področju (*infra*).

Tako globalne usmeritve, ki določajo okvir in smer družbene odgovornosti, izhajajo že iz Globalnega dogovora (United Nation Global Compact) in Pravil o odgovornosti nadnacionalnih družb in drugih podjetij, v povezavi s človekovimi pravicami, ki jih je sprejela OZN že v letu 2003. Globalni dogovor obsega deset načel, ki od družbe pričakujejo prostovoljni sprejem, podpiranje in uresničevanje

²⁵ 10 ideas to make corporate governance a driver of a sustainability economy. Dostopno na: <https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Corporate-Governance-Cogito-paper.pdf>.

²⁶ Kot poslovni model družbeno odgovornega poslovanja se pojmujejo vsi primeri, pri katerih so koristi družbe večje od stroškov povezanih s takšnim delovanjem. Kot etični model družbeno odgovornega poslovanja pa se štejejo primeri, kjer poslovanje družbe ne prinaša neposredne koristi oziroma celo morebitno izgubo. Tako (Gale, 2019).

temeljnih vrednot, ki se nanašajo na človekove pravice, temeljne delavske standarde, okolje in preprečevanje in boj proti korupciji. (Bitanga in Bridwell, 2010).

Normativna aktivnost glede družbene odgovornosti je prisotna dlje časa tudi v EU. Osnovna ideja, ki jo je zasledovala Zelena knjiga Komisije EU o spodbujanju evropskega okvira za družbeno odgovornost gospodarskih družb (t.i. Green Paper)²⁷, je bila preseči zgolj zakonske normative. To naj bi se doseglo predvsem z vlaganjem v človeški kapital, okolje in odnose z vsemi deležniki. Tako naj bi družbeno odgovornost pomembno prispevala k cilju Lizbonske strategije, zgraditi dinamično, konkurenčno in kohezivno, na znanju temelječe Gospodarstvo (Amao, 2011). Temu je sledila tudi Bela knjiga²⁸, ki je predstavljala strategijo EU za spodbujanje družbene odgovornosti. Posledično je EU še v svojih prenovljenih aktih (t.i. obnovljena strategija EU)²⁹, opredelila družbeno odgovornost družb kot odgovornost podjetij za njihove učinke na družbo. Novejša pravno-regulativna prizadevanja na področju družbene odgovornosti pa so povezana tudi s sprejemanjem vrste resolucij Evropskega parlamenta, sporočil Evropske komisije in raznih strategij (Čertanec, 2015). Vsi navedeni pravni akti pa imajo oz. so imeli naravo prostovoljnosti³⁰ pri njihovi uporabi in implementaciji (Bohinc, 2016).

Sam historični razvoj in novejša dognanja ter različne krize (ekonomske, gospodarske, zdravstvene) pa so implementirale nov pristop k družbeni odgovornosti, ki je nekako doživela svoj razcvet v EU s sprejetjem NFRD v 2014 in posledičnim predlogom CSRD. Ureditev družbene odgovornosti je, s povzemanjem v *lex nationalis* za določene subjekte (družbe) prešla iz prostovoljnega v kogentno ureditev, sam nabor različnih ukrepov in primerov pa je kljub vsemu ostal povečini v avtonomiji družb samih. Kljub temu pa lahko podamo ugotovitev, da je določene družbe k spoštovanju koncepta družbene odgovornosti, pred sprejemom NFRD, napeljal tudi sam trg (Gale, 2019, op. cit.: 451), ki je sprejel koncept družbene odgovornosti, kot načelno gibanje, s tem pa družbe nekako prisilil k sprejemanju odločitev, ki so vključevale socialna, okoljska, etična, človeška ter potrošniška

²⁷ Green paper on Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, COM(2001) 366 final, 18.7.2001.

²⁸ Communication from the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development, COM(2002) 347 final, 2.7.2002.

²⁹ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A renewed EU Strategy 2011-2014 for the Corporate Social Responsibility. Brussels, COM(2011) 681 final, 25.10.2011.

³⁰ Tako tudi (Gale, 2019, op. cit.: 450+).

vprašanja v svoje strategije, ki so bile naknadno zajete v letna poročila, kar v današnjem času poimenujemo trajnostno poročanje.

4.1 Družbena odgovornost v praksi

Družbena odgovornost podjetij je dolžnost vsakega korporativnega telesa, da zaščiti interese celotne družbe. Čeprav je glavni motiv poslovanja pridobivanje dobička, bi morala podjetja prevzeti pobudo za družbeno blaginjo in svoje dejavnosti opravljati v okviru okoljskih norm in človekovih pravic.

Podjetja bi morala imeti vzpostavljen proces za vključevanje socialnih, okoljskih, etičnih, človekovih pravic in skrbi za potrošnike v svoje poslovanje in osnovno strategijo, v tesnem sodelovanju s svojimi zainteresiranimi stranmi, s ciljem: (i) čim večjega ustvarjanja skupne vrednosti za svoje lastnike/delničarje ter za njihove druge deležnike in družbo na splošno ter (ii) ugotavljanje, preprečevanje in ublažitev njihovih možnih škodljivih učinkov (Prenovljena strategija EU, 2011³¹). Z javnim priznanjem tega, kar podjetja počnejo in bi morala storiti na področju družbene odgovornosti podjetij, lahko EU pomaga tudi pri širjenju dobre prakse, spodbuja vzajemno učenje in spodbuja več podjetij, da razvijejo lastne strateške pristope do družbene odgovornosti podjetij.

Zaradi bolj ali manj avtonomnega in neobligatornega urejanja družbene odgovornosti, je prisotnost tovrstne odgovornosti družb in uporaba principov in koncepta družbene odgovornosti, izven SJI, zelo nizka. Zadnja opažanja uporabe pravil družbene odgovornosti v praksi, se dejansko nanašajo na parcialne primere "zavednih" korporacij, ki predmetno področje uporabljajo predvsem v marketinške namene (t.i. poslovni model družbeno odgovornega poslovanja), za izboljšanje podobe v okolju in povečanje njihove profitabilnosti. To seveda popolnoma sprememni ciljnost družbene odgovornosti in zadevo vodi v napačni smeri. Prav tako je opazno pomanjkanje obvezujočih pravil glede odgovornosti organov vodenja ali nadzora pri spoštovanju oblikovanih ciljev družbene odgovornosti, predvsem pri uporabi t.i. etičnega modela družbeno odgovornega poslovanja.³²

³¹ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Obnovljena strategija EU za družbeno odgovornost podjetij za obdobje 2011–14. COM(2011) 681 konč., 25.10.2011.

³² Podrobneje (Gale, 2019, op. cit.: 451+).

Slovenski (redki) primeri uporabe principov družbene odgovornosti kažejo predvsem v usmeritev vračanja zasluženega denarja korporacij preko skrbno premišljenega financiranja in podpore okolju, vendar ne z namenom zadostiti klavtelam družbene odgovornosti, temveč predvsem marketinško in ekomoskovno odvisno obvladovati ciljne skupine deležnikov (torej poslovni model družbene odgovornosti). S tem se je dejansko v celoti izgubila funkcija in pomen družbene odgovornosti, zato bi ga bilo potrebno redefinirati (resetirati) in postaviti v izhodiščni položaj (premik v smer modela etično družbeno odgovornega poslovanja).

4.1.1 Primer Indije

Družbena odgovornost podjetij je stalna zaveza podjetij, da se vedejo etično in prispevajo h gospodarskemu razvoju, hkrati pa izboljšujejo kakovost življenja delovne sile in njihovih družin, lokalne skupnosti in družbe na splošno (Lord in Watts, 2000). Zaradi navedene opredelitve in izgubljenih vrednot v času različnih kriz, je mogoče napočil pravi čas za spremembo koncepta družbene odgovornosti (iz poslovnega v etični model družbeno odgovornega poslovanja). Ker se ponuja veliko možnih rešitev, bomo v nadaljevanju podali le nekatere izmed njih, ki bi jih lahko umestili v obstoječ pravni sistem.

Tako je mogoče za izboljšanje položala družbene odgovornosti vpeljati sistem obveznih strategij (politik) družb, kjer je potrebno, kot samostojno in odvisno poglavje, vključiti družbeno odgovornost. Seveda bi bilo dobrodošlo, če bi tovrstna prizadevanja na področju družbene odgovornosti bila predhodno vključena tudi v strateške dokumente držav, ki bi s tem podale zgled za strateška predpisovanja v aktih družb. V letu 2011 je le 15 od 27 držav EU imelo družbeno odgovornost vključeno v svoj strateški dokument (A renewed EU strategy, 2011). Med državami brez prisotnosti strategije družbene odgovornosti na nacionalnem nivoju je, žal, bila tudi Slovenija, kot nadomestek pa obstajajo različne pobude civilnih iniciativ na tem področju. (Bohinc, 2016, op. cit).

Nadaljevanje predmetne implementacije preko strategij (politik) družb bi bilo potrebno tudi v na korporativnem nivoju, kjer bi bilo treba vpeljati skrb in aktivnosti za družbeno odgovornost, tako za družbe kakor za njihove organe vodenja in nadzora, pri tem pa opredeliti tudi sistem sankcij za nespoštovanje le-teh.³³ Pri tem bi se lahko v korporacijsko zakonodajo, poleg zahteve po strateškem načrtovanju zavez družbene odgovornosti, vpeljali tudi obvezno razkritje in poročanje preko letnih poročil – trajnostno poročanje (ne samo za SJI).³⁴ Doslej je namreč predmetno poročanje obvezno le za SJI, CSRD naj bi to razširila tudi na srednja in mala podjetja, ni pa nobenih ovir, da predmetno trajnostno poročanje in s tem strategije (politike) družbeno odgovornega poslovanja družb ne opredelimo za posamezne kategorije družb, po vzoru korporativnega upravljanja (t.i. State-Owned Companies – družbe, katerih deleže so v lasti države ali lokalne skupnosti – podrobneje infra).

Da tovrstna razmišljanja in ureditev družbene odgovornosti niso le plod domišljije in velike želje okolja in stroke, da korporacije vrnejo vsaj del svojih dobičkov, najdemo odličen primer v zakonodajni praksi v Indiji, kjer že od leta 2013, najprej fakultativno, od 2021 leta pa obligatorno, urejajo družbeno odgovorno poslovanje družb v korporacijski zakonodaji.

V Indiji so pred letom 2013 vsa podjetja prostovoljno sprejemala korake za izboljšanje družbene odgovornosti, razen določenih posameznih vladnih predpisov in predpisov v zvezi z varovanjem okolja. Družbena odgovornost podjetij pa je postala pomembna v prenovljenem zakonu o indijskih družbah (Companies Act 2013³⁵ - v nadaljevanju: ICA) ter sprejetih Pravilih družbe o politiki družbene odgovornosti družbe v 2014 (v nadaljevanju: Pravila).³⁶

³³ Obsežna določila povezana z odškodninsko odgovornostjo organov vodenja in nadzora po ZGD-1 (263. člen in naslednji) so namenjena ravnanju organov v dobro družbe, kar stimulira uporabo poslovnega družbeno odgovornega poslovanja družbe in posledičnega pridobivanja koristi. Angleški Companies Act (2006) pa pa dodatno določa, da organi vodenja in nadzora po 172. členu morajo skrbeti tudi za interese zaposlenih, odnose z dobavitelji, potrošniki in preostalimi deležniki, skrbeti za okolje v katerem družba posluje ter skrbeti za enakopravnost med člani podjetja. Takšna razširjena dikcija pa seveda dopušča tudi možnost etičnega modela družbeno odgovornega poslovanja, pri čemer se postavlja utemeljeno vprašanje, kakšen bi bil pogled na to, v kolikor bi družba s takšnim poslovanjem ustvarila izgubo. Podrobneje (Gale, 2019, op. cit.: 457).

³⁴ Podrobneje tudi (Nikolić in Zlatanović, 2018).

³⁵ The Gazette of India Extraordinary, Part II-Section 1, No. 27, New Delhi, the 30th August, 2013/Bhadrapada 8, 1935 (Saka). Dostopno na: <http://www.mca.gov.in/Ministry/pdf/CompaniesAct2013.pdf>.

³⁶ The Companies (Corporate Social Responsibility Policy) Rules, 2014, Published vide Notification No. G.S.R. 129(E), dated 27th February, 2014.

135. člen ICA vključuje naslednja merila in kriterije za družbe, ki so zavezane (kogentno) slediti družbeno odgovornemu poslovanju, in sicer:

- če je neto vrednost družbe enaka ali presega INR 500 Crores³⁷
- če je promet družbe enak ali presega INR 100 Crores³⁸ in
- če je čisti dobiček enak ali presega INR 5 Crores³⁹

Če družba v katerem koli poslovnem letu izpolni katerega izmed zgornjih pogojev, mora ustanoviti in imenovati Komisijo za družbeno odgovornost podjetij, kot Komisijo upravnega odbora družbe (podobno kot t.i. revizijska komisija), ki jo sestavljajo najmanj trije direktorji, od katerih je eden neodvisni direktor. V kolikor ima upravni odbor manj kot tri direktorje, ni potrebno imenovati novega direktorja v upravni odbor in ima tudi komisija le dva člana. Prav tako pa, v kolikor družba nima neodvisnega direktorja, ji ni potrebno, zgolj za potrebe Komisije, imenovati posebej neodvisnega direktorja. Komisija mora tudi oblikovati in priporočiti upravnemu odboru v sprejem Politiko družbene odgovornosti podjetja (v nadaljevanju: Politika), ki navaja dejavnosti podjetja, kot so določene v Prilogi VII ICA⁴⁰, in tudi priporočiti višino zneskov, namenjenih za porabo za posamezno

³⁷ Cca. 59,183 milijon EUR (2.2.2022).

³⁸ Cca. 11,836 milijon EUR (2.2.2022).

³⁹ Cca 591.838 EUR (2.2.2022).

⁴⁰ Priloga VII ICA določa dejavnosti, ki jih podjetja lahko vključijo v svoje politike družbene odgovornosti. Dejavnosti v zvezi z: (i) Izkoreninjanjem lakote, revščine in podhranjenosti, spodbujanjem zdravstvenega varstva, vključno s preventivnim zdravstvenim varstvom in sanitarnimi pogoji, vključno s prispevkom k ustanovitvi Swach Bharat Kosh s strani Central Vlada za spodbujanje sanitarij in zagotavljanje varne pitne vode. (ii) Spodbujanjem izobraževanja, vključno s posebnim izobraževanjem in zaposlovanjem, ki krepi poklicne spretnosti, zlasti med otroki, ženskami, starejšimi in drugače sposobnimi ter projekti za izboljšanje preživetja. (iii) Spodbujanjem enakosti spolov, opolnomočenjem žensk, ustanavljanjem domov in prenočišč za ženske in sirote; vzpostavitev domov za ostarele, dnevnih centrov in drugih objektov za starejše občane ter ukrepov za zmanjševanje neenakosti, s katerimi se soočajo socialno in ekonomsko zaostale skupine. (iv) Zagotavljanjem okoljske trajnosti, ekološkega ravnovesja, zaščite flore in favne, dobrega počutja živali, kmetijskega gozdarstva, ohranjanja naravnih virov in ohranjanja kakovosti tal, zraka in vode, vključno s prispevkom v Sklad Clean Ganga, ki ga je ustanovila centralna vlada za pomlajevanje reke Ganga. (v) Varstvom narodne dediščine, umetnosti in kulture, vključno z obnovo stavb in območij zgodovinskega pomena ter umetniških del; postavitve splošnih knjižnic; promocija in razvoj tradicionalne umetnosti in rokodelstva. (vi) Ukrepi v korist veteranov oboroženih sil, vojnih vdov in njihovih vzdrževanih članov, veteranov centralnih oboroženih policijskih sil (CAPF) in centralnih paravojaških sil (CPMF) ter njihovih vzdrževanih oseb, vključno z vdovo; (vii) usposabljanje za spodbujanje podeželskega športa, nacionalno priznanih športov, paralimpijskih športov in olimpijskih športov. (viii) Prispevkom v državni sklad predsednika vlade 8 [ali Sklad predsednika vlade za pomoč državljanom in pomoč v izrednih razmerah (PM CARES Fund)] ali kateri koli drug drug sklad, ki ga ustanovi centralna vlada. za socialno-ekonomski razvoj ter razbremenitev in blaginjo redovne kaste, plemen, drugih zaostalih slojev, manjšin in žensk. (ix) (a) Prispevkom k inkubatorjem ali raziskovalno-razvojnimi projektom na področju znanosti, tehnologije, inženiringa in medicine, ki jih financira centralna vlada ali državna vlada ali podjetje javnega sektorja ali katera koli agencija centralne vlade ali državne vlade; in (b) prispevkom za javno financirane univerze; Indijski inštitut za tehnologijo (IITs); Nacionalni laboratoriji in avtonomna telesa, ustanovljena v okviru Ministrstva za atomsko energijo (DAE); Oddelek za biotehnologijo (DBT); Oddelek za znanost in tehnologijo (DST); Oddelek za farmacijo; Ministrstvo za ajurvedo, jogo in naturopatijo, Unani, Siddha

kategorijo iz priloge. Sama politika mora navajati seznam projektov oziroma programov CSR, področja na katerih se bodo izvajali projekti, način izvedbe, način porabe sredstev in urnik projektov, mehanizem spremljave ter podrobnosti o potrebi in presoji učinka CSR.⁴¹

Znesek, ki ga opredeljuje ICA, je vsaj dva odstotka povprečnega čistega dobička družbe v zadnjih treh poslovnih letih. Ta znesek je potrebno porabiti v skladu s sprejeto Politiko družbene odgovornosti podjetij (na podlagi priloge VII), pred potekom treh poslovnih let. Če pa sprotna poraba za družbeno odgovornost podjetij ne dosega dveh odstotkov, v skladu s Politiko, se morajo navesti podrobni razlogi in obrazložitev za neporabljen znesek in podrobnosti o prenosu neporabljenega zneska v določen sklad iz priloge VII, in sicer v roku 6 mesecev pred iztekom finančnega leta.

V skladu s pristopom »upoštevaj ali pojasni« pa mora Komisija za družbeno odgovornost upravnemu odboru pojasniti razlog, zakaj tega zneska ni porabila v skladu s sprejeto Politiko.

Spremembe ICA v letu 2021

V letu 2021 je indijska vlada⁴² sprejela spremembe ICA in Pravil na način, da določenih dejavnosti ni mogoče vključiti kot del upravičene porabe za Politiko družbeno odgovornosti družbe (t.i. negativna definicija), in sicer za:

- dejavnosti, ki se izvajajo v okviru običajnega poslovanja podjetja ali tiste, ki so v korist samo njegovim zaposlenim,
- politične prispevke,
- sponzorske dejavnosti,

in homeopatijo (AYUSH); Ministrstvo za elektroniko in informacijsko tehnologijo in drugi organi, in sicer Organizacija za raziskave in razvoj obrambe (DRDO); Indijski svet za kmetijske raziskave (ICAR); Indijski svet za medicinske raziskave (ICMR) in Svet za znanstvene in industrijske raziskave (CSIR), ki se ukvarjata z izvajanjem raziskav v znanosti, tehnologiji, inženirstvu in medicini, katerih cilj je spodbujanje ciljev trajnostnega razvoja (SDG) (x) Projekti razvoja podeželja (xi) Slum razvoj območja. Pojasnilo.- Za namene te točke izraz "območje slumov" pomeni katero koli območje, ki ga za takšno razglaši centralna vlada ali katera koli državna vlada ali kateri koli drug pristojni organ na podlagi katerega koli zakona, ki trenutno velja. (xii) Upravljanjem nesreč, vključno z dejavnostmi pomoči, sanacije in obnove.

⁴¹ Dostopno na: <https://taxguru.in/company-law/csr-provisions-schedule-vii-companies-act-2013.html>.

⁴² Podrobnje (Rao, 2021).

- izpolnjevanje zakonskih obveznosti in dejavnosti, ki se izvajajo zunaj Indije (razen usposabljanja športnega osebja, ki predstavlja državo ali državo na nacionalni ali mednarodni ravni).

Hkrati pa je sprememba v 2021 prinesla tudi nekatere razširitve Dejavnosti, ki jih je zdaj mogoče vključiti kot CSR, in sicer:

- dejavnosti, ki so povezane s COVID-19 v običajnem poteku poslovanja: to zajema podjetja, ki se ukvarjajo z raziskavami in razvojem cepiv, medicinskih pripomočkov in zdravil, povezanih s COVID-19, tudi če je taka dejavnost v njihovem običajnem poteku poslovanja. Ta izjema je dovoljena do proračunskega leta 2022-2023. Vendar pa mora družba v svojem letnem poročilu razkriti ločeno in takšne raziskave in razvoj izvajati v sodelovanju z inštitutom, navedenim v Prilogi VII ICA.
- pridobitev ali ustvarjanje kapitalskega sredstva pod pogojem, da ni v lasti podjetja: sredstvo, ustvarjeno s sredstvi družbene odgovornosti podjetij, mora biti v lasti organizacije, ki jo podpira, ali ljudi, ki jim projekt služi (na primer kolektivov, kot so skupine za samopomoč) ali javni organ.

Dopolnitev ICA je prinesla tudi določene spremembe glede pojmovanja administrativnih stroškov, Čeprav izraz administrativni režijski stroški ni bil izčrpan naveden niti v osnovni zakonodaji, ga amandma opredeljuje kot stroške, ki nastanejo za „splošno upravljanje in administracijo“ funkcij družbene odgovornosti podjetij v podjetju. S tem se sedaj izključuje "...stroške, ki nastanejo neposredno zaradi načrtovanja, izvajanja, spremljanja in vrednotenja določenega projekta ali programa družbene odgovornosti ...". To pomeni, da lahko te stroške zdaj obravnavamo kot del samega programa, kar omogoča večjo dodelitev sredstev za te dejavnosti. Vendar pa ostaja zgornja meja administrativnih stroškov v višini petih odstotkov izdatkov za družbeno odgovornost podjetij.

Tudi glede neporabljenih sredstev za CSR podjetij so bile sprejete novitete, da je potrebno vsa neporabljena sredstva družbene odgovornosti podjetij, ki ostanejo ob koncu poslovnega leta, prenesti v 30.dneh na posebne račune (t.i. račun za neporabljena sredstva za CSR). Te zneske je treba potem porabiti v naslednjih treh poslovnih letih v skladu s politiko družbene odgovornosti podjetij. Če ti zneski ostanejo neporabljeni tudi po triletnem obdobju, jih je treba v šestih mesecih po

koncu poslovnega leta prenesti v sklad, naveden v Prilogi VII ICA (kot je npr. nacionalni sklad za pomoč, sklad za obvladovanje nesreč itd.). Če pa sredstva niso bila dodeljena nobenemu projektu družbene odgovornosti podjetij, se ta neporabljeni znesek v šestih mesecih po koncu poslovnega leta prenese v sklad, naveden v Prilogi VII ICA.⁴³

Če je podjetje za družbeno odgovornost podjetij porabilo zneske, ki presegajo obvezna dva odstotka, lahko takšne presežne zneske pobota s porabo za družbeno odgovornost podjetij v naslednjih treh poslovnih letih. Za to pa mora upravni odbor sprejeti sklep. Pomembno je omeniti, da takšni presežni zneski ne morejo vključevati presežka, ki izhaja iz dejavnosti družbene odgovornosti podjetij. Npr., če se iz sredstev, pridobljenih s skladi družbene odgovornosti podjetij, pridobijo kakršne koli obresti, bi se te obresti obravnavale kot presežek, vendar jih ni mogoče pobotati iz proračuna družbene odgovornosti podjetij za naslednje leto.

Spremembe vključujejo tudi obvezna razkritja CSR na spletni strani, kar pomeni, če ima podjetje spletno stran, mora obvezno razkriti sestavo Komisije za družbeno odgovornost podjetij, svojo Politiko družbene odgovornosti podjetij in projekte, ki jih je odobril upravni odbor.

Komisija za družbeno odgovornost podjetij mora oblikovati letni akcijski načrt za porabo sredstev za družbeno odgovornost podjetij, ki navaja projekte družbene odgovornosti podjetij, načrte izvajanja in spremljanja ter podrobnosti ocene učinka. Če pa je poraba podjetja za družbeno odgovornost podjetij manjša od INR 50 lakh⁴⁴, ni treba ustanoviti komisije za družbeno odgovornost podjetij. Upravni odbor bo v takem primeru opravljaj naloge komisije.

Politika družbene odgovornosti podjetij mora vključevati dodatne podrobnosti o filozofiji družbene odgovornosti podjetij, njenih vodilnih načelih za izbiro projektov, izvajanja in spremljanja dejavnosti ter oblikovanje letnega akcijskega načrta. Dodatno pa so spremembe vplivale tudi na letna razkritja, ki so sedaj bolj podrobna in zahtevajo informacije o sestavi komisije za družbeno odgovornost podjetij, njegovih sestankih, zneskih, prenesenih na neporabljen račun družbene odgovornosti podjetij ali v sklad, naveden v Prilogi VII ICA, in kapitalskih sredstvih,

⁴³ Dostopno na: <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/developing-contemporary-india/csr-act-amendments-all-you-need-to-know/>.

⁴⁴ Čca. 58.361 EUR (2.2.2022).

ki so bila ustvarjena, pridobljena ali prenesena. Poleg tega pravila zdaj zahtevajo, da glavni finančni direktor podjetja (ali enakovreden) potrdi, da so bila sredstva družbene odgovornosti podjetij izplačana in porabljena na način, ki ga je odobril upravni odbor. Vključiti je treba podrobnosti o opravljenih ocenah učinka, posebna razkritja zneskov, nastalih za administrativne režijske stroške, in vse druge informacije o projektih družbene odgovornosti podjetij, ne glede na to, ali gre za nove projekte ali projekte v teku.

Dodatno pa so bile določene tudi denarne kazni za neskladnost, kjer je za razliko od prejšnje filozofije 'name and shame' (ime in sramota)⁴⁵ vpeljan nov koncept, uvedle pa so se denarne kazni za podjetje in vsakega uradnika, ki ne izpolnjuje obveznosti.

46

S spremembami Pravil družbene odgovornosti podjetij, se je prvič omogočilo mednarodnim organizacijam, da pomagajo in igrajo vlogo v ekosistemu družbene odgovornosti podjetij. Pravila opredeljujejo „mednarodno organizacijo“ kot tisto, ki je priglašena v skladu z Zakonom Združenih narodov (privilegiji in imunitete) iz leta 1947. To zajema subjekte, kot so Mednarodna organizacija dela, Svetovna zdravstvena organizacija, Organizacija za prehrano in kmetijstvo Svetovne banke, Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) in Mednarodni denarni sklad. Pravila dovoljujejo tudi družbam, da imenujejo mednarodno organizacijo za načrtovanje, spremljanje in vrednotenje projektov ali programov družbene odgovornosti podjetij v skladu s svojo politiko ter za krepitev zmogljivosti lastnih skupin za družbeno odgovornost podjetij. Vendar pa so stroški ali honorarji, plačani takšnim subjektom, omejeni z zgornjo mejo pet odstotkov upravnih režijskih stroškov, če se nanašajo na splošno vodenje in upravljanje funkcij družbene odgovornosti podjetij v podjetju. Pomembna sprememba pa se nanaša tudi na to, da se morajo, od 1. aprila 2021, vsi zgoraj navedeni subjekti obvezno registrirati pri Ministrstvu za korporativne zadeve (Ministry for Corporate Affairs - MCA). Takšni subjekti se morajo prijaviti v predpisani obliki (navesti podatke o svoji pravni osebi, direktorjih, skrbnikih itd.) in nato pridobiti edinstveno registrsko številko CSR. V prihodnje pa mora biti ta edinstvena številka navedena v letnem poročilu podjetij, ki so imenovala takšne agencije. Ta zahteva ne vpliva na projekte, ki so bili že odobreni pred 1. aprilom 2021.

⁴⁵ Dejansko je bila zadeva prepuščena logiki »Comply or explain«, ki več kot očitno ni dosegla zelenih učinkov.

⁴⁶ Družba se kaznuje z najmanj milijon INR (11.668 EUR), posameznik pa z najmanj INR 2 lakh (2.334 EUR).

Pomembna prednost modela v Indiji je vsekakor, da družba za dejavnosti družbene odgovornosti podjetij daje prednost svojemu lokalnemu območju, od koder deluje. S Politiko CSR iz nabora področij (iz Priloge VII ICA) družba v lastnem poslovnem okolju lahko preferira področja, ki so deficitarna in *mutatis mutandis*. Če bi primerjali takšno vračanje sredstev v lokalno okolje z obdavčevanjem, pridemo do pomembne razlike, da v danem primeru družba sama razporedi sredstva, kot to zahteva okolje, v katerem poslovno deluje. Če pa bi enak znesek namenila davkom, pa bi država razporedila te zneske v skladu s svojo politiko razvoja države, ki pa nujno ne upošteva specifične posameznih lokalnih okolij.

Podoben pristop kot so ga vnesli v korporacijsko zakonodajo v Indiji, bi lahko uvedli tako v slovenski kot tudi evropski pravni prostor. Ker pa sta zakonodajalec in zakonodaja običajno zelo nenaklonjena tovrstnim urejanjem, predvsem opredeljevanju obligatornosti, bo potrebna nekoliko daljša pot. Po načelu izvajanja pritiska na gospodarstvo in lobije, ki bodo sčasoma prepoznali CSR kot nujen element njihovega razmišljanja in delovanja, bo potrebno zadevo predstaviti in trasirati preko nevladnih organizacij in seminarjev v obliki SWOT analiz za družbe, posledično vnesti urejanje v avtonomne akte in jih ponuditi "vzornim" družbam v sprejem in šele na koncu prestopiti v zakonodajno urejanje CSR.

Vsekakor pa je mogoče ugotoviti, da tovrstni predstavljen pristop Indije predstavlja dobro prakso na področju vpeljave koncepta CSR v korporacijsko zakonodajo. Zagotovo bi bilo potrebno predmetni koncept nekoliko modificirati in prilagoditi potrebam evropske korporacijske zakonodaje, vsekakor pa smo mnenja, da bi lahko takšen primer vpeljali kot cilj na nivoju EU in ga zadostili z urejanjem preko direktive. S tem bi pustili državam članicam prosto pot doseganja predmetnega cilja vpeljave CSR področnim zakonodajam.

Ob pomankanju ureditve na nivoju EU, pa to ne bi smelo zaustaviti slovenskega zakonodajalca, da avtonomno ne poizkusi predmetnega primera dobre prakse na nivoju CSR prenesti v slovensko korporacijsko zakonodajo. Kot alternativa pa se ponuja še tudi drugačna oblika urejanja, kot je bilo predstavljeno supra, in sicer preko avtonomnega urejanja v kodeksih in soft law aktih družb, nato pa čez čas preko zakonodajnega postopka v korporacijski zakonodaji. Zagotovo pa bi predmetno dobro prakso lahko povzela Republika Slovenija vsaj za del SJI (družbe, katerih deleži so v lasti države ali lokalnih skupnosti), ki bi jih zavezala preko Slovenskega

državnega holdinga, bodisi kot obligatorno navodilo bodisi kot dobra praksa, povzeta v Kodeks korporativnega upravljanja družb s kapitalsko naložbo države.⁴⁷

4.1.2 Nekatere dodatne možnosti za povečano družbeno odgovornost

Po vzoru nekaterih drugih držav v EU, se tudi v Republiki Sloveniji pojavljajo ideje in predlogi za izboljšanje družbeno odgovornega poslovanja družb, kar se povezuje z izboljšanjem korporativnega upravljanja z uporabo inštrumentarija, kot je trajnostno poročanje ipd. Določene segmente izboljšanja je že povzela slovenska zakonodaja s spremembo ZGD-1K. V ta namen se je konec lanskega leta prenovil tudi Slovenski kodeks upravljanja javnih delniških družb, ki poleg zakonsko determiniranih sprememb vnaša tudi določene prenove, ki so namenjene izboljšanju korporativnega upravljanja, vendar imajo tudi elemente družbeno odgovornega poslovanja družb in povzetkov dobre prakse (poglavje "Trajnostno poslovanje").

Tako so se v nedavni preteklosti pojavile ideje civilne družbe z oznako "Gibanje za družbeno odgovornost – 10 zahtev za družbeno odgovornost".⁴⁸ Gibanje vidi družbeno odgovorno ravnanje do prihodnjih rodov v tem, da se kot podlaga družbenemu in političnemu delovanju vzpostavijo svoboda in dostojanstvo posameznika, znanje, izobraževanje in ustvarjalno delo. Družbena odgovornost je namreč odgovornost vsakogar, predvsem pa tudi odgovornost korporacij ter nosilcev kapitala, da svojo družbeno moč uresničujejo v mejah svojih pristojnosti v dobro vseh ljudi in okolja, s tem pa se zagotavlja enako kakovostne pogoje življenja vsem ljudem sedanjega in prihodnjih rodov. (Bohinc in Mulej, 2018).

Gibanje med svojimi desetimi zahtevami izpostavi tudi družbeno odgovorno korporacijsko upravljanje, ki ga povezuje s sprejetjem Državnega programa družbene odgovornosti korporacij, nosilcev kapitala in politične oblasti (državnih organov in političnih strank), ki naj zavezuje vse, da na svoji ravni oblikujejo strategije družbene odgovornosti, korporacije pa posebej, da namenijo zakonsko določen odstotek čistega dobička za strateško opredeljene namene svoje odgovornosti do širše družbene skupnosti. Kot ključno se izpostavlja, da je potrebno predmetno idejo zakonsko urediti kot dolžnost in posledično odgovornost organov

⁴⁷ Kodeks korporativnega upravljanja s kapitalsko naložbo države (2019). SDH-Slovenski državni holding d.d. Dostopno na https://www.sdh.si/Data/Documents/pravni-akti/Kodeks%20korporativnega%20upravljanja_november_2019.pdf.

⁴⁸ Dostopno na: <http://www.gibanjeza.com/o-nas.html>.

vodenja in nadzora v gospodarskih družbah. Tako lahko uvidimo, da je tudi v Sloveniji že prisoten »indijski« duh CSR z razliko, da zadeva še ni zakonsko implementirana, vsekakor pa to ne pomeni, da družbe ne bi mogle avtonomno povzeti tovrstnih idej in jih izvajati v smeri zagotavljanja lastnega družbeno odgovornega poslovanja in to transparentno izpostavljati preko določil o trajnostnem poročanju.

Poleg izpostavljenih možnosti za prehod iz poslovnega v etično družbeno odgovorno poslovanje gospodarskih subjektov, lahko podamo tudi določene ideje, za katere bi bila potrebna zgolj zadostna politična volja v Republiki Sloveniji, da bi se ideje zapisale kot navodila družbam, katere deleži so v pretežni ali delni državni in lokalni lasti (po vzoru svojstvenega definiranja SJI). Mednje bi zagotovo lahko postavili že izpostavljene želje po adekvatnem plačilu oziroma pravico do dostojnega in poštenega plačila za opravljeno delo, ki naj bi zagotavljalo človeku dostojno življenje nad pragom revščine. Svoj čas obljubljana plača zaposlenega v višini 1000 EUR neto bi tako lahko bila imperativ SJI, države in lokalnih skupnosti in ne nujno potrebna sprememba delovnopravne zakonodaje. Temu je potrebno dodati, na drugi strani, tudi zakonsko določanje minimalnega zneska, ki naj bi bilo izvzeto iz obdavčevanja z dohodninsko zakonodajo.

Dejstvo je, da ne moremo ves čas pričakovati od družb v zasebni lasti, da bodo vodje sprememb in tudi adekvatnega družbeno odgovornega poslovanja. Njihovo poslanstvo načeloma temelji na opravljanju dejavnosti na trgu, z namenom pridobivanja dobička. Tako kot izpostavlja Štiblar (Štiblar, 2015, op. cit.: 18), je smer načrtovanega upravljanja državnega premoženja sporna z vidika osredotočanja zgolj na ekonomske učinke, pri tem pa povečini pozabljajo na ekološke, sociološke, politične in etične vidike. Zato bi morali, predvsem za družbe v državni (in lokalni) lasti, empirično kvantificirati in sproti verificirati povečevanje letne družbene koristnosti državnih družb na način, da bi izračunavali letni donos v socialnem smislu (npr. zaposlovanje, višina minimalne plače, božičnica ipd.), ekološkem smislu (npr. onesnaževanje, poraba vode, zelena energija ipd.), etični donos (npr. podpiranje športa, kulture, sociale, razvoja lokalnega okolja družbe) ter etični donos (npr. povečevanje etičnih odnosov med zaposlenimi do eksternih deležnikov, kot so prebivalci, ...). S tem bi dejansko državne družbe lahko postale zgled, ki bi se manifestiral preko trajnostnega poročanja in bi zagotavljal večjo enakopravnost in blaginjo med ljudmi, ta pa bi bila tudi teritorialno razporejena točno tam, kjer je potrebna.

5 Sklepno

Zahtevne gospodarske razmere in različni eksterni vplivi so povzročili velika nesorazmerja in porast revščine po svetu. Posledično svoj delež pri tem prispevajo tudi gospodarske družbe, zato se v zadnjem obdobju pojavlja moderni trend družbene odgovornosti družb, v povezavi s trajnostnim poročanjem. V tej zvezi se je z zakonodajo na nivoju EU in posameznih držav članic implementiralo trajnostno poročanje in sporočanje nefinančnih podatkov kot standard, ki prisiljuje gospodarske družbe k odgovornjšemu poslovanju, saj so s tem njihove poslovne poteze vedno bolj transparentne. Tako je tudi v slovenskem prostoru z implementacijo NFRD in pripravo predloga CSRD prišlo do pomembnega premika, dodatno pa je slovenski zakonodajalec dopustno prilagodil definicijo SJI, kar je sprva kazalo na velike težave pri poslovanju nekaterih SJI. Slednje pa se je pokazalo tudi kot dodatna prednost in možnost razvoja družbeno odgovornega poslovanja SJI. Ker so SJI zavezani trajno poročati o nefinančnem poslovanju in izdelati poročilo, ki naj vsebuje vsaj informacije o okoljskih, socialnih in kadrovskih zadevah, spoštovanju človekovih pravic ter v zadevah v zvezi z bojem proti korupciji in podkupovanju, bi bilo primerno pripraviti takšne standarde ustreznih politik in poročanja, kot jih je vnesla Indija s svojim ICA, izdelati nabor področij družbeno odgovornega delovanja in določiti minimalno višino potrebnih sredstev, ki naj bi jih družbe za to morale razporediti. Dodatno bi lahko država, poleg predpisovanja in navodil SIJ glede družbeno odgovornega poslovanja, poskrbela tudi za ustrezne zakonske spremembe v obdavčevanju korporacij in posameznikov, s čimer bi dosegla, da bi navodila SJI postala zanimiva tudi za družbe z zasebnim kapitalom, hkrati pa bi se družbeno odgovorno poslovanje usmerilo v race to the top med posameznimi gospodarskimi subjekti, ki bi poleg dobičkonosnosti tekmovali tudi v transformaciji iz poslovnega v etični CSR, na ta način pa omogočili zmanjševanje revščine in razredno razslojenost med ljudmi.

Pravni viri

Business for Social Responsibility. Dostopno na: www.bsr.org.

Communication from the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development, COM(2002) 347 final, 2.7.2002.

Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A renewed EU Strategy 2011-2014 for the Corporate Social Responsibility. Brussels, COM(2011) 681 final, 25.10.2011.

- Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. UL L 330/1 z dne 15.11.2014.
- Green paper on Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, COM(2001) 366 final, 18.7.2001.
- GRI Standards, 2021. Dostopno na: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>.
- <http://megamindservices.in/pdfs/CORPORATE%20SOCIAL%20RESPONSIBILITY.pdf>.
- <http://quality-texas.org/wp-content/uploads/2014/11/Social-Responsibility-Leonard.pdf>.
- <http://www.anr.si/registri/subjekti-javnega-interesa/>.
- <http://www.gibanjeza.com/o-nas.html>
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_1806.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Corporate_social_responsibility.
- <https://taxguru.in/company-law/csr-provisions-schedule-vii-companies-act-2013.html>
- <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/developing-contemporary-india/csr-act-amendments-all-you-need-to-know/>
- <https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Corporate-Governance-Cogito-paper.pdf>.
- ICA – Indian Companies Act 2013. The Gazette of India Extraordinary, Part II-Section 1, No. 27, New Delhi, the 30th August, 2013/Bhadrapada 8, 1935 (Saka). Dostopno na <http://www.mca.gov.in/Ministry/pdf/CompaniesAct2013.pdf>
- ISO (The International Organization for Standardization), International Organization for Standardization strategic advisory group on corporate social responsibility, preliminary working definition of organizational social responsibility, ISO/TMB AGCSR N4, 2002.
- ISO, Guidance on social responsibility, ISO, Geneva 2010.
- Kodeks korporativnega upravljanja s kapitalsko naložbo države (2019). SDH-Slovenski državni holding d.d. Dostopno na https://www.sdh.si/Data/Documents/pravni-akti/Kodeks%20korporativnega%20upravljanja_november_2019.pdf.
- News release, Business for Social Responsibility, www.bsr.org, June 10, 2002.
- Slovenska korporativna integriteta, Smernicam korporativne integritete na pot. <http://www.korporativna-integriteta.si>.
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij. Obnovljena strategija EU za družbeno odgovornost podjetij za obdobje 2011–14. COM(2011) 681 konč., 25.10.2011.
- The Companies (Corporate Social Responsibility Policy) Rules, 2014, Published vide Notification No. G.S.R. 129(E), dated 27th February, 2014.
- United Nations. (2003). The UN and business. Retrieved April 14, 2010 from <http://www.un.org/partners/business/otherpages/procure.htm>.
- United Nations. (2010). Overview of the UN Global Compact. Retrieved from <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/index.htm>.
- WCED (1987). WCED- Report of the World Commission on Environment nad Development. Dostopno na: <https://www.are.admin.ch/are/en/home/media/publications/sustainable-development/brundtland-report.html>.
- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C in 18/21).
- Zakon o revidiranju (Uradni list RS, št. 65/08, 63/13 – ZS-K, 84/18 in 115/21).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1K), Uradni list RS, št. 18/21.

Literatura

- Amao, O. (2011). *Corporate Social Responsibility, Human Rights and the Law*. London in New York: Routledge.

- Barkemeyer, R. in Napolitano, G. (2009). The UN Global Compact: moving towards a critical mass or a critical state? *Academy of Management proceedings*, (1), 1-6. doi: 10.5465/ambpp.2009.44257937
- Baums, T. (2001). *Bericht der Regierungskommission Corporate Governance: Unternehmensführung, Unternehmenskontrolle, Modernisierung des Aktienrechts*. Köln: Verlag dr. Otto Schmidt.
- Bendell, J. (2004). *Flags of inconvenience? The global compact and the future of the United Nations*. (Research paper No. 22-2004). Pridobljeno na <http://www.nottingham.ac.uk/nubs/ICCSR/research.php?action=download&id=58>.
- Bitanga, J. in Bridwell, L. (2010). *Corporate Social Responsibility and The United Nations Global Compact*. Pace University. 2010. Pridobljeno na <http://www.larrybridwell.com/Corporate%20Social%20Responsibility%20and%20UN%20Global%20CompactBitangaBridwell.pdf>.
- Bohinc, R. (2016). *Družbena odgovornost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bohinc, R. in Mulej, M. (2018). Deset temeljnih zahtev za družbeno odgovornost. *Zbornik razprav, Gibanje za družbeno odgovornost*. Ljubljana. Pridobljeno na <http://www.irdo.si/irdo2018/referati/a-05-bohinc-mulej.pdf>
- Bowen, H. (1953). *Social responsibilities of the businessman*, 1st ed. New York: Harper.
- Brandšteter, M. *Odnos računovodij do razkrivanja okoljskih informacij*: magistrsko delo. Maribor: Ekonomsko poslovna fakulteta.
- Bratina, B. in Jovanovič, D. (2019). Novosti in povezanost institutov z noveliranim Zakonom o revidiranju in Zakonom o gospodarskih družbah. *Podjetje in delo*, 6-7, 1204-1215.
- Bratina, B., Jovanovič, D. (Ed.), Podgorelec, P. in Primec, A. (2018). *Pravo družb in gospodarsko pogodbeno pravo*. Maribor: De Vesta.
- Čertanec, Ana. (2015). Zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic pri delovanju gospodarskih subjektov s sklenitvijo pogodbe. *Podjetje in delo*, (1), 46-71.
- DallaCosta, John. (1998). *The Ethical Imperative: Why Moral Leadership Is Good Business*, Perseus Books.
- Fink Babič, S. in Biloslavo, R. (2012). Trajnostno poročanje podjetij-priložnosti in izzivi. *Organizacija*. 45(1), 14-26.
- Frederick, W. C., Post, J. E. in Davis, K. (1992). *Business and Society: Corporate Strategy, Public Policy, Ethics*, 7th. ed. New York: McGraw-Hill.
- Gale, M. (2019). Pravni vidiki in pasti družbeno odgovornega poslovanja podjetij. *Podjetje in delo*, 45(3-4), 447-462.
- Grayson, David. (2003). The CSR Brand. *Quality World*, 2003, 10-12.
- Kocbek, M. (2014)., v: Kocbek, M. (red.). *Veliki komentar Zakona o gospodarskih družbah*. 2, dopolnjena izdaja z novelami ZGD-1A do ZGD-1H.
- Kunšek, M. (2021). Trajnostno poročanje-kmalu obvezni element letnega poročanja. *FinD-INFO*. Pridobljeno na <https://www.findinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/290415>.
- Lavelle, L. (7. 10. 2002) The Best and Worst Boards: How the Corporate Scandals Are Sparking a Revolution in Governance. *BusinessWeek*, str. 104-114.
- Nikolić, J. in Zlatanović, D. (2018). Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Synergies: A Systemic Approach. *Naše gospodarstvo*, 64(2), 36-46.
- Oryszczuk, S., Mertenskötter, P., Sijmons, R. and Brand, M. (2021). *The EU's Green Capitalism Takes Shape: Taxonomy Screening Criteria and Corporate Sustainability Reporting*. Pridobljeno na <https://www.covfinancialservices.com/2021/05/the-eus-green-capitalism-takes-shape-taxonomy-screening-criteria-and-corporate-sustainability-reporting/>.
- Pedersen, E. R. in Andersen, M. (2006). Safeguarding corporate social responsibility (CSR) in global supply chains: how codes of conduct are managed in buyer-supplier relationships. *Journal of Public Affairs*, 6(3-4), 228-240.
- Rao, S. (9. 2. 2021). New amendments to the CSR Act: All you need to know. *Philanthropy & CSR*. Pridobljeno na <https://idronline.org/new-csr-act-amendments-updates-and-all-you-need-to-know/>.
- Reynolds, Larry. (1994). *Beyond Total Quality Management*. Sheldon Business Books.
- Rezec, T. (2021) *Trajnostno poročanje v farmacevtski industriji*: magistrsko delo. Maribor: Ekonomsko poslovna fakulteta.

- Smith, N. C. (2003). Corporate Social Responsibility: Whether or How?, *California Management Review*, 45(4), 52-76.
- Štiblar, F. (2015). Privatizacija: ne kaj, ampak tudi zakaj, komu in kako. *Gospodarska gibanja*. 477, 6-27.
- Viršek, D. (26. 8. 2018). Finančni plus ni edini vidik uspeha podjetja. *Delo*. Pridobljeno na <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/financni-plus-ni-edini-vidik-uspeha-podjetja/#!>
- Waddock, S., Rasche, A. (2012). *Building the responsible enterprise: where vision and values add value*, stanford *Business Books*. Stanford: Stanford University Press.
- Welford, R. (2003) Corporate Social Responsibility in Europe and Asia. Critical Elements and Best Practice. *The Journal of Corporate Citizenship*, (13), 31-47.

